

Med corona-apparna stärker internetjättarna sitt grepp

Google och Apple får oerhört stor makt när de genom att kartlägga coronasmittade själva blir en del av vårdapparaten. Vad kommer de att förvänta sig i gengäld?

KULTUR

"Appen kan inte installeras. Det finns inte tillräckligt med utrymme på din telefon." Felmeddelandet möter mig så fort jag försöker lämna mitt bidrag till det digitala smittskyddet. Efter att ha raderat lite bilder går det ändå att klämma in den nya appen "Covid Symptom Study", som backas upp av Lunds universitet.

Studien har just meddelat sina första resultat: en karta där Stockholmstrakten har mörkare färg medan Skåne är ljusare. Färgerna signalerar hur stor andel som själva uppger symptom på covid-19 bland appens 140 000 användare. Varje dag ska vi avlägga en ny rapport: symptom eller ej?

Det finns två typer av smittskyddsappar. Självrapporteringsappar som "Covid Symptom Study" har syftet att samla ihop statistik: hur sprids smittan i olika postnummerområden eller olika åldersgrupper? De ger inga förhållningsråd tillbaka till den enskilda användaren.

Det gör däremot den andra typen: de som sysslar med digital kontaktspårning, och som blivit desto mer omstridda. Tekniskt bygger de på att telefoner i närheten av varandra kan notera detta genom att utbyta trådlösa signaler med en räckvidd på cirka tio meter (bluetooth). Epidemiologiskt på insikten att människor kan sprida smittan vidare innan de själva känner symptom. Genom att kartlägga möjliga smittvägar ska apparna kunna rikta en varning till dem som har vistats i närheten av en smittad.

Ännu har ingen kontaktspårningsapp lanserats i Sverige, men det kan vara en tidsfråga. Enligt Anders Tegnell kan en sådan app göra nytta under kurvans bortre del, när antalet sjuka sakta sjunker tillbaka, samtidigt som nya lokala utbrott riskerar att sätta vården under press.

Men en kontaktspårningsapp är inte bara en app. Den är snarare ett politiskt arrangemang av ny typ, som inbegriper stat, företag och enskilda personer. För att appen alls ska bidra till att hejda smittan måste åtminstone tre förutsättningar vara uppfyllda.

För det första måste sjukvården ha kapacitet att testa misstänkta fall i stor skala. Om vem som helst kan rapportera sig som smittad, skulle de hypokondriskt lagda snabbt utlösa en flodvåg av spam. Bara den som lämnat ett positivt virustest ska få möjlighet att skicka en varning till andra som kan ha vistats i närheten.

För det andra bör en stor majoritet använda appen. Om bara en tredjedel är med, så registreras blott vart tionde kontakttillfälle.

För det tredje måste mobiltelefonerna ständigt skicka ut och fånga upp de trådlösa signalerna. I vanliga fall kan en app bara använda bluetooth medan den används. Lösningen finns hos Apple och Google, som kontrollerar operativsystemen i världens telefoner. Dessa två konkurrenter har under coronapandemin börjat agera som ett konsortium. Gemensamt har de fattat ett politiskt beslut: ja, en kontaktspårningsapp ska kunna beviljas undantag och ges ständig tillgång till bluetooth. Men detta under förutsättning att den insamlade datan inte lagras i en central databas – hos vare sig stater eller företag. Ett bakslag för de regeringar som känt den auktoritära lockelsen i att få kartlägga människors kontaktnät.

Men också en demonstration av den oerhörda makt som har samlats hos just Apple och Google. Plötsligt träder de nu fram som en självklar del av den europeiska hälsovårdens infrastruktur. Vad kommer de att förvänta sig i gengäld? Kanske att EU slutar att processa mot deras olika monopolpositioner.

Ett annat problem: Kontaktspårningsapparna försöker bedöma avståndet mellan två telefoner med hjälp av signalens styrka, men detta är vanskligt. Bluetooth har en räckvidd på ungefär tio meter, och signalstyrkan varierar beroende på telefonens modell och vinkel. Radiovågor färdas ju också obehindrat genom barriärer som inga virus kan passera, till exempel glasskivor. Två personer som sitter i var sin stängd bil och väntar på samma rödlys kan felaktigt registreras som en riskabel kontaktsituation.

"False positives" av detta slag är omöjliga att bygga bort. Men som medieforskaren Mercedes Bunz konstaterar, kan misstanken om smitta drabba mycket olika. För vissa är det bara att jobba hemifrån ett tag. Andra går kanske miste om sin inkomst. På bloggen Blay.se ställer sociologen Magnus Eriksson ytterligare frågor: Vad händer om arbetsgivare eller försäkringsbolag vill avkräva belägg på att man inte haft några smittotillfällen i sin app? Meningen var inte att utfärda ett certifikat, men en app som behåller sådan information kan lätt missbrukas. Hur många kommer att välja att stå utanför systemet? Vilka informella tvång på att delta kommer att uppstå?

Vi kan ännu inte förutspå alla de möjliga effekterna på vårt sätt att leva tillsammans. Men en gissning är att det kommer att uppstå nya situationer, där enda lösningen i stundens hetta blir att låta Apple och Google bli ännu mer integrerade delar av folkhälsoarbetet.

Rasmus Fleischer